

KS. JAN DZIOŃEK

MŁODOŚĆ – ETAPEM PRZYGOTOWANIA DO SAKRAMENTALNEGO MAŁŻEŃSTWA

W obliczu „wymogów” stawianych przez wszechobecną dziś ideologię konsumpcjonizmu wielu młodych ludzi doświadcza rozmaitych kryzysów egzystencjalnych i duchowych. Sytuacja ta sprawia, że młodzi ludzie potrzebują pomocy i wsparcia, zarówno ze strony osób najbliższych, jak i osób związanych z innymi środowiskami – profesjonalistów. Dotyczy to również przygotowania do sakramentalnego małżeństwa, które pokazuje, że należy tak wesprzeć młodych ludzi, aby dokonywany wybór był w pełni świadomy i odpowiedzialny¹. Rodzi się w związku z tym pytanie: Jak przygotować młodych ludzi do sakramentu małżeństwa?

Odpowiedzi na to pytanie opracowane są także w ramach pedagogiki. Nauka ta nie pozostaje obojętna na wychowanie młodego pokolenia do małżeństwa, szczególnie małżeństwa sakramentalnego. Na jej gruncie podkreśla się, że młodzi ludzie potrzebują przede wszystkim miłości, akceptacji, zrozumienia i wsparcia, szczególnie ze strony rodziców, ale też innych dorosłych, w dążeniu do uzyskania własnej tożsamości, osiągnięcia pełnej integracji własnej osoby i dojrzałego wkroczenia w dorosłość.

Ks. mgr JAN DZIOŃEK – doktorant, Katedra Pedagogiki Rodziny, Instytut Pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Droga Męczenników Majdanka 70, 20-325 Lublin; e-mail: jandzionek@interia.pl

¹ Por. J. S p ę t a n a, *Wokół kondycji egzystencjalnej współczesnego człowieka. O potrzebie poradnictwa egzystencjalnego zorientowanego na pomoc w zakresie wskazywania sensu życia*, w: *Rodzina – młodzież – dziecko. Szkice z teorii i praktyki pomocy psychopedagogicznej i socjalnej*, red. M. Piorunek, J. Kozielska, A. Skowrońska-Pućka, Poznań: Wydawnictwo UAM 2013, s. 494.

Należy podkreślić, że przede wszystkim to rodzice nadają tożsamość swojemu dziecku. Są oni wychowawcami, którzy poprzez przykład własnego małżeństwa, swoją postawę i autorytet dostarczają dziecku wzorców do naśladowania. Tym samym przygotowują je do życia w sakramentalnym związku małżeńskim. Takie zadanie należy także do Kościoła, szafarza tego sakramentu.

Przygotowanie do sakramentalnego małżeństwa jest zagadnieniem, które coraz częściej pojawia się w rozmaitych dyskusjach. W Polsce nie ma jednolitego systemu przygotowania przyszłych małżonków, chociaż istnieją dokumenty Kościoła regulujące tę kwestię. Warto zatem podejmować to zagadnienie, aby doprowadzić do wypracowania konkretnych wskazań dla młodzieży i narzeczonych, wskazań, które pomogą im zbudować zgodne i sakramentalne małżeństwo.

1. MŁODOŚĆ – JAKO CZAS WYBORU DROGI ŻYCIOWEJ

Młodość jest czasem podejmowania decyzji dotyczących przyszłości, wyboru drogi życiowej, etapem intensywnego budowania rozmaitych związków interpersonalnych. Jan Paweł II, zwracając się do młodzieży w Poznaniu 3 czerwca 1997 r., mówił o młodości jako czasie wielu trudnych doświadczeń i wskazywał na Chrystusa jako na niezawodnego Przyjaciela. „Wiara w Niego i nadzieja, której On jest mistrzem i nauczycielem, pozwalają człowiekowi odnieść zwycięstwo nad samym sobą, nad tym wszystkim co w nim jest słabe i grzeszne, a zarazem ta wiara i nadzieja prowadzą do zwycięstwa nad złem i skutkami grzechu w świecie nas otaczającym”².

W późnej fazie adolescencji, po okresie buntu i negacji wszelkich autorytetów, diametralnie zmieniają się relacje młodego człowieka z osobami starszymi, bardziej doświadczonymi. Zmniejsza się dotychczasowy dystans dzielący młodzież z dorosłymi. Jest to więc bardzo ważny czas nie tylko dla rodziców, ale też innych dorosłych, którzy mają kontakt z młodymi ludźmi, czas w którym mogą ukazać im wartość tradycji i doniosłość jej obecności w ich życiu.

² Jan Paweł II, *Homilia podczas spotkania z młodzieżą na placu Adama Mickiewicza, Poznań 3.06.1997*, w: *Jezus Chrystus wczoraj, dziś i na wieki: Jan Paweł II w Polsce 31 maja-10 czerwca 1997 roku*, „L’Osservatore Romano” 1997, s. 46.

Młodość dokonuje wyborów – zarówno tych znaczących, jak i mniej istotnych podejmowanych każdego dnia. Wśród niezwykle ważnych są wybory, które podejmuje się tylko raz i które dotyczą kształtu i formy całego dorosłego życia. Na okres młodości przypada najczęściej pierwsza miłość, zwana miłością idealną, romantyczną. Są to pierwsze silne doświadczenia nie tylko w zakresie emocjonalnym, uczuciowym, ale przede wszystkim związane z odkrywaniem siebie, jak też poznawaniem zachowań, przyzwyczajzeń, wad oraz zalet drugiego człowieka. To również czas poznawania swojej cielesności, mechanizmów swojego ciała, swoich reakcji popędowych i uczenia się dokonywania ich przemiany w czułość³.

Młody człowiek uczy się postępować według określonych norm i uznawać je za własne, do czego w znaczącym stopniu przyczyniają się rodzice i wychowawcy. Chodzi o umiejętność odróżniania dobra od zła, wzięcia odpowiedzialności za własne czyny, ponoszenia konsekwencji swoich błędów i zdolność naprawy wyrządzonych krzywd⁴. Istotnym elementem rozwoju psychicznego jest dojrzałość człowieka do samostanowienia o sobie. Dojrzałość ta kształtuje jego system wartości, którym kieruje się on w życiu i którego poszukuje u drugiej osoby. Jednym słowem, młodość to czas formowania się autonomii moralnej człowieka.

Wczesna dorosłość to kolejny etap rozwoju następujący po adolescencji. Dzięki zdobytym doświadczeniom młody człowiek może świadomie otworzyć się na dalszy rozwój. Literatura podaje trzy rodzaje kryteriów, według których możemy powiedzieć, że dana osoba jest dorosła. Są to zadania rozwojowe, zmiany w strukturze życia związane z wydarzeniami typowymi dla różnych faz dorosłości oraz kryzysy życiowe, wobec których człowiek staje w różnych okresach swojego życia⁵. Zadania te wymagają od człowieka nie tylko dostosowania się do ciągłych zmian zachodzących w życiu, lecz także wewnętrznej akceptacji wyzwań i ograniczeń związanych z „nieuniknionymi prawami natury”⁶. Znaczenie ma również tzw. zegar społeczny, według którego określane jest tempo rozwoju człowieka. Wypełnienie zadań

³ Por. W. P ó ł t a w s k a, *Przygotowanie do małżeństwa*, Kraków: Wydawnictwo WAM 1997, s. 22.

⁴ Por. T. K r ó l, *Wędrując ku dorosłości*, Kraków: Wydawnictwo Rubikon 2009, s. 16.

⁵ Por. E. G u r b a, *Wczesna dorosłość*, w: *Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka*, red. B. Harwas-Napierała, J. Trempała, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2006, s. 203.

⁶ M. P r z e t a c z n i k - G i e r o w s k a, Z. W ł o d a r s k i, *Psychologia wychowawcza*, t. II, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 1994, s. 234n.

rozwojowych wymaga dojrzałości psychicznej, która jest kształtowana przez całe życie.

Współcześnie, u progu XXI wieku, okres wczesnej dorosłości wydaje się niepokojąco wydłużać. Młodzież kształci się, studiuje, wciąż zdobywa nowe kwalifikacje zawodowe i nie ma dla siebie nawzajem czasu. Kontakty międzyludzkie zawierane są w obrębie portali społecznościowych, które nie sprzyjają długotrwałym przyjaźniom. Jest to efekt wkroczenia w życie Internetu. Przed młodzieżą stawia się coraz większe wymagania, a gonitwa za sukcesem sprawia, że wielu cierpi na stany depresyjne. Sytuację społeczną młodych dorosłych można określić pojęciem „moratorium, czyli odroczeniem w czasie, przesunięciem, przyznaniem prawa do wypełnienia zobowiązań w terminie późniejszym”⁷.

W związku z coraz dłuższym okresem zdobywania wykształcenia odroczone jest odpowiedzialność związana z finansowaniem własnego utrzymania, które zazwyczaj kontynuują rodzice. Ogólnie mówiąc, jest to stan z jednej strony pozwalający na rozważanie szeregu obiecujących życiowych możliwości, z drugiej jednak charakteryzuje się on niepewnością wynikającą z braku stabilizacji życiowej. Młodzież nie zdaje sobie sprawy z własnych stanów psychicznych, napięć i rozterek, które się w niej rozgrywają. „Transformacja społeczno-kulturowa jaka dokonała się w Polsce stanowi dla młodych dorosłych źródło wyzwań, nowych możliwości, ale i zagrożeń. Proces transformacji przyczynił się do poszerzenia pola eksploracji. Współcześnie istnieje znacznie większa swoboda w jawnym skłanianiu się ku różnym wartościom i normom, przyzwolenie na korzystanie z nowych strategii działania i stylów życia”⁸.

Jan Paweł II w roku 1997, w czasie spotkania z młodzieżą w Poznaniu, przestrzegając: „Jesteście wezwani do świadczenia w wierze i nadziei, nie dajcie się zniewolić, nie dajcie się skusić pseudowartościami, półprawdami, urokiem mirażu, od których później będziecie się odwracać z rozczarowaniem, a może nawet ze złamanym życiem”⁹. Wśród przeciwności dotyczących życia mał-

⁷ L. B a k i e r a, Ż. S t e l t e r, *Leksykon psychologii rozwoju człowieka*, t. I, Warszawa: Wydawnictwo Difin SA 2011, s. 272.

⁸ B. Z i ó ł k o w s k a, *Okres wczesnej dorosłości. Jak rozpoznać potencjał młodych dorosłych*, w: *Psychologiczne portrety człowieka*, red. A.I. Brzezińska, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne 2005, s. 429.

⁹ *Jan Paweł II dzień po dniu. Ilustrowane Kalendarium Wielkiego Pontyfikatu 1978-2005*, oprac. G. Turowski, J. Sosnowska, Kraków: Wydawnictwo Biały Kruk 2005, s. 950.

żeńskiego, które obserwujemy dziś, należy odnotować także odchodzenie od stanu zgodnie z tradycją określanego mianem narzeczeństwa. Coraz częściej z etapu relacji koleżeńskich młodzi ludzie przechodzą od razu do roli małżonków. Zwraca się uwagę na to, że ten etap życia jest pomijany i zastępowany tzw. chodzeniem ze sobą¹⁰, gdzie na pierwszym miejscu znajduje się uczuciowa więź i seksualność, a nie budowanie dojrzałej relacji¹¹.

Młodzi ludzie coraz częściej zapominają o tym, że narzeczeństwo jest czasem przed zawarciem małżeństwa, rozpoczynającym się po zaręczynach. Temu wydarzeniu w tradycji towarzyszył obrzęd podarowania kobiecie pierścionka, który mógł być pobłogosławiony przez kapłana lub kogoś z rodziny¹². Rozpoczęcie okresu narzeczeństwa staje się chwilą doniosłą i ważną. Jest oznajmieniem wszystkim dookoła wzajemnej miłości.

Narzeczeństwo to radosny czas przygotowania, podczas którego para wytrwale rozwija się przez osobistą formację, a także specyficzną duchowość małżeńską. Przyszli małżonkowie mają się przekonać, że obok ich własnych, uprawnionych zamiarów istnieje w stosunku do nich odwieczny zamysł Boży, który zakłada zdobycie pewnych umiejętności i wiąże się z określonymi wymaganiami.

Kościół katolicki znalazł w liturgii miejsce dla narzeczonych. Jest opracowany obrzęd błogosławieństwa narzeczonych. Na przebieg ceremonii zaręczyn składają się obrzędy wstępne, wprowadzenie, czytanie słowa Bożego, prośby, podpisanie dokumentu lub przekazanie pierścionków oraz jakichś innych darów, modlitwa błogosławieństwa i zakończenie¹³. Ceremonię trzeba zawsze dostosować do lokalnych zwyczajów. Istnieje wiele symboli zaręczynowych, które warto podtrzymywać w tradycji tego obrzędu¹⁴. Praktyka

¹⁰ Por. W. P ó ł t a w s k a, *Prawidłowy start*, w: *Miłość, małżeństwo, rodzina*, red. F. Adamski, Kraków: Wydawnictwo WAM 1988, s. 37; por. J. P u l i k o w s k i, *Zakochnie... i co dalej?*, Częstochowa: „Pomoc” Wydawnictwo Misjonarzy Krwi Chrystusa 2011, s. 26.

¹¹ Por. M.W. G r a b o w s c y, A.M. N i e m y s c y, M.P. W o ł o c h o w i c z o - w i e, *Zanim wybierzesz. Przygotowanie do życia w rodzinie – podstawy wychowania seksualnego*, Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN 1998, s. 169.

¹² Por. T. S y c z e w s k i, *Narzeczeństwo*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. XIII, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2009, kol. 769.

¹³ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich I*, Katowice: Księgarnia św. Jacka 1994, s. 94.

¹⁴ Por. R. P i e r s k a ł a, *Współczesne zwyczaje i obrzędy związane z zawieraniem małżeństwa*, w: *Księga Pamiątkowa dedykowana Księdzu Profesorowi Jerzemu Stefańskiemu w 70. rocznicę urodzin*, red. M. Olczyk, W. Radecki, Gniezno: Wydawnictwo Gaudentinum 2010, s. 407-434.

ta nie jest często stosowana i powoli zanika. Jednak warto wiedzieć, że takie działania od strony duszpasterskiej są możliwe.

Na gruncie psychologii rodziny także podejmuje się problem okresu narzeczeństwa jako etapu w zakładaniu rodziny, który integralnie wchodzi w historię konkretnych ludzi i jest czasem poprzedzającym zawarcie małżeństwa. Obok wymiaru psychologicznego – jak pisze Beata Kostrubiec – narzeczeństwo jest ważne w aspekcie kulturowym, społecznym, prawnym oraz osobistym. Autorka podkreśla, że właśnie ten czas odróżnia małżeństwa sakramentalne od tych zawieranych jedynie cywilnie. W tych drugich czas narzeczeństwa może być zupełnie pominięty lub bardzo skrócony¹⁵.

Istotą narzeczeństwa jest „wszechstronne poznanie i doskonalenie ustaleń pod kątem przyszłego życia w małżeństwie”¹⁶. W tym czasie pada wiele pytań, na które szuka się wspólnych odpowiedzi. Młodzi ludzie zostają związani umową, chociaż jeszcze nie sakramentalną i jeszcze nie prawną, dlatego pewne problemy muszą być wtedy podjęte jasno i zdecydowanie. Niektóre sprawy mogą być trudne do poruszenia i bolesne, ale zaufanie narzeczonych względem siebie powinno ułatwić im otwarcie się na szczerze rozmowy, by w małżeństwie być przygotowanym na różne sytuacje życiowe. Padają wtedy pytania o ilość dzieci, miejsce przyszłego zamieszkania, relacje z rodzinami i zapoznanie się z nimi oraz inne, dotyczące obecnego i przyszłego życia. Wiele tych tematów może być przyczyną burzliwych dyskusji, ale właśnie w narzeczeństwie te sprawy powinny zostać wyjaśnione i rozstrzygnięte¹⁷.

Istotą czasu narzeczeństwa jest pogłębienie wzajemnego poznania, ostateczne rozpoznanie słuszności podjętej decyzji. Młodzi ludzie, narzeczeni, muszą wzajemnie poznać swoje poglądy na zasadnicze kwestie życiowe, np. sens życia, cel i przymioty małżeństwa, praktyki religijne, sprawę ojcostwa i macierzyństwa, wychowanie dzieci. Nie należy tych zagadnień lekceważyć, ponieważ będą się one przewijać przez całe wspólne życie. Ważne są również rozmowy na temat wagi i kształtu współżycia płciowego w ich małżeńskim życiu, m.in. czy narzeczeni akceptują swoją płciowość i czy nie będzie w nich niechęci do kontaktów seksualnych, co może stać się przyczyną roz-

¹⁵ Por. B. K o s t r u b i e c, *Wartość psychoprofilaktyczna instytucji narzeczeństwa*, w: *(Roz)czarowanie? Miłość i związki uczuciowe we współczesnym społeczeństwie*, red. W. Muszyński, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek 2009, s. 132.

¹⁶ P u l i k o w s k i, *Zakochanie... i co dalej?*, s. 74.

¹⁷ Por. tamże.

maitych konfliktów i trudności¹⁸. Przy braku zgodności poglądów na powyższe kwestie trudno budować szczęście i trwałość małżeństwa. Okres narzeczeństwa pozwala także na zaobserwowanie zmian zachodzących w człowieku. „Nie wystarczy poznać, jaki ktoś jest, ale trzeba się jeszcze przekonać, jak się zmienia”¹⁹.

Otwarte mówienie o swoich wadach i niedoskonałościach, stanięcie w prawdzie przed drugim człowiekiem umacnia wzajemną relację, ale niestety nie gwarantuje nigdy całkowitego poznania siebie nawzajem. „Jest to niemożliwe, i to z dwojakiej przyczyny. Po pierwsze, nie dysponujemy możliwością pełnego wyrażenia siebie, a po drugie – sami siebie nie znamy do końca”²⁰. Tylko człowiek odważny, znający swoją wartość, prezentuje się takim, jaki jest. Im bardziej ktoś siebie akceptuje, tym lepiej daje się poznać partnerowi²¹.

Istotą narzeczeństwa jest także rozpoznanie swojej dojrzałości do małżeństwa. Uważa się, że na tę dojrzałość składa się dojrzałość fizyczna, seksualna, prawna i ekonomiczna. Bardzo ważne jest dojście do momentu, w którym naturalny bieg rozwoju uczuć sprawił, że nie potrafimy już być inaczej, jak oddani sobie całkowicie i wzajemnie ciałem i duszą – jest to czas, by wziąć ślub i właśnie do tego przygotowuje okres narzeczeństwa.

2. ETAPY PRZYGOTOWANIA DO SAKRAMENTU MAŁŻEŃSTWA

Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio* wskazuje na trzy etapy przygotowania do sakramentu małżeństwa: przygotowanie dalsze, bliższe i bezpośrednie²². W kontekście przygotowania dalszego należy podkreślić, że podstawowym środowiskiem, w którym człowiek się rozwija, jest rodzina. To ona „posiada największe możliwości w zakresie transmisji kultury, przekazu dziedzictwa kulturowego i w efekcie kształtuje tożsamość

¹⁸ Por. K. M e i s s n e r, B. S u s z k a, *Nas dwoje i... Rozmowy z narzeczonymi i młodymi małżeństwami*, Poznań: Wydawnictwo Fundacja „Głos dla Życia” 1999, s. 34.

¹⁹ M. B r a u n - G a ł k o w s k a, *Psychologia domowa*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2008, s. 93n.

²⁰ Y. S e m e n, *Duchowość małżeńska według Jana Pawła II*, przeł. S. Filipowicz, Poznań: Wydawnictwo Święty Wojciech 2011, s. 28.

²¹ Por. E. Z b u r z y c k a, *Narzeczeństwo, małżeństwo, rodzina, rozwód?*, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne GWP 1993, s. 65.

²² J a n P a w e ł II, Adhortacja apostołska *Familiaris consortio*, nr 66.

społeczną i osobową. W kulturowej otoczce rodziny ma miejsce identyfikowanie się z osobami, rolami czy treściami będącymi elementami składowymi określonej tradycji, historii, wspólnych przeżyć i doświadczeń²³. Rodzina jest pierwszym i najważniejszym środowiskiem, które wychowuje człowieka.

Jan Paweł II w Liście do Rodzin na pytanie: czym jest wychowanie? odpowiada: „wychowanie jest przede wszystkim obdarzeniem człowieczeństwem, obdarzeniem dwustronnym”²⁴. Fundamentem wychowania do życia małżeńsko-rodzinnego jest wychowanie religijne, które ma swoje miejsce najpierw w rodzinie jako podstawowej grupie wychowującej. Rodzice przekazują swoim dzieciom bogactwo wiary i jej doniosłe znaczenie dla życia każdego człowieka, kształtują relacje dziecka z Bogiem. To oni powinni zatroszczyć się o rozbudzenie i wykształcenie zdolności do kochania, które jest najważniejszym zadaniem w przygotowaniu do małżeństwa. Właśnie tutaj zaznacza się bardzo ważna rola rodziców i opiekunów jako pierwszych pedagogów w życiu dziecka. Zadania wychowawcze należy realizować z wielką starannością i delikatnością. Ta delikatność powinna objąć szczególnie sferę seksualną. Rodzice jako pierwsi pedagodzy muszą nauczyć dziecko miłości. Powinni uczyć starsze dziecko rozumienia różnicy pomiędzy współżyciem, często nazywanym „kochaniem się”, a prawdziwą miłością oraz wstrzeźliwością seksualną podejmowaną aż do czasu sakramentalnego małżeństwa. Jako pomoc dla rodziców przy parafiach powinny być organizowane różne formy pracy z młodzieżą tak, by mogła ona spotykać się z osobą budzącą zaufanie w atmosferze przyjaźni, wspólnoty wyższych ideałów oraz otwartości na drugiego człowieka.

Bliższym przygotowaniem do małżeństwa należy objąć szczególnie młodzież w wieku ponadgimnazjalnym. Czas ten sprzyja rozwijaniu relacji między chłopakiem a dziewczyną, a tym samym sprzyja uczeniu się właściwego realizowania swojej płciowości. Na tym etapie trzeba także pomóc młodemu człowiekowi w refleksji na temat małżeństwa i rodziny. Przygotowanie do wspólnego życia w rodzinie powinno objąć naukę o odpowiedzialności i współpracy, o kształtowaniu postaw moralnych oraz religijno-społecznych, powinno wprowadzić w życie liturgiczne i sakramentalne, a także

²³ J. N i k i t o r o w i c z, *Funkcja kulturowa współczesnej rodziny podstawą i szansą kreowania tożsamości międzykulturowej jako wyzwania XXI wieku*, w: *Pedagogika rodziny na progu XXI wieku, rozwój, przedmiot, obszary refleksji i badań*, red. A.W. Janke, Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne Akapit 2004, s. 119.

²⁴ J a n P a w e ł I I, *List do Rodzin*, 16.

przekazać zasady odpowiedzialnego rodzicielstwa i wiedzę dotyczącą metod naturalnego planowania rodziny²⁵. Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin wskazuje, że każda parafia może prowadzić roczną katechizację przedmałżeńską, która składałaby się z 25 spotkań. W katechizacji parafialnej młodzi należy ukazywać bogactwo odniesienia mężczyzny i kobiety, uwrażliwiać na tematy związane z płciowością, korzystając z wiedzy medyczo-biologicznej, a nacisk nade wszystko powinien być położony na ukazanie podstaw życia chrześcijańskiego w kontekście małżeństwa i rodziny. Szczególnie ważne jest to współcześnie, kiedy często promuje się relacje międzyludzkie sprzeczne z nauką Kościoła²⁶.

W czasie bliższego przygotowania młodzi ludzie powinni dokonać analizy tego, jak bardzo ich życie jest dojrzałe, oraz powinni skonfrontować je z życiem podług wiary, także spojrzeć na siebie wzajemnie pod względem życia duchowego, zastanowić się, jak ma wyglądać życie sakramentalne we dwoje²⁷.

Z kolei do form przygotowania bezpośredniego należą m.in. kursy dla narzeczonych. W praktyce można spotkać różne formy realizacji katechizacji przedmałżeńskiej narzeczonych. Maria Braun-Gałkowska podaje, że najbardziej owocne są zajęcia prowadzone w nielicznych grupach, nieprzekraczających 14 osób²⁸. Ważne jest, by podczas takich spotkań narzeczeni mieli okazję do rozmów i dyskusji, a nie tylko byli biernymi słuchaczami wykładu. W rozmowie bowiem dotykają wielu kwestii istotnych w ich przyszłym wspólnym życiu. Czas narzeczeństwa staje się wtedy okazją do lepszego poznania siebie, także w kontekście pożądlivosti i czystości przedmałżeńskiej, która na pierwszym miejscu stawia człowieka, a nie jego ciało²⁹.

Przygotowanie bezpośrednie do małżeństwa to także czas przygotowania się do rodzicielstwa, które jest jedną z głównych misji małżeństwa. W ten

²⁵ Por. Rada do spraw Rodziny Konferencji Episkopatu Polski, *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin*, Warszawa: Fundacja Vita Familiae 2003, s. 26.

²⁶ Por. E. S u g i e r, *Małżeństwo w świetle pozapaństwowych przepisów prawnych. Przygotowanie, jego trwałość, potomstwo*, t. I: *Kościół Katolicki*, Koszalin: Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej 1997, s. 20.

²⁷ Por. A.L. T r u j i l l o, *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*, w: *W trosce o dobro małżeństwa i rodziny*, red. M. Brzeziński, Lublin: Wydawnictwo KUL 2010, s. 191.

²⁸ Por. M. B r a u n - G a ł k o w s k a, *Miłość aktywna. Psychiczne uwarunkowania powodzenia małżeństwa*, Warszawa: Wydawnictwo PAX 1980, s. 38.

²⁹ Por. A. R e g u l s k a, *Wartość czystości seksualnej, analiza etyczno-pedagogiczna*, Tychy: Wydawnictwo Maternus Media 2007, s. 44n.

sposób mąż i żona stają się współpracownikami Boga w dziele stworzenia. Ten dar, a zarazem wielki obowiązek mają spełniać „w poczuciu ludzkiej i chrześcijańskiej odpowiedzialności oraz z szacunkiem pełnym uległości wobec Boga”³⁰. Paweł VI w encyklice *Humanae vitae* po raz pierwszy używa terminu „odpowiedzialne rodzicielstwo”. Czytamy tam: „Małżeństwo i miłość małżeńska z natury swej skierowane są ku płodzeniu i wychowywaniu potomstwa. Dzieci są też najcenniejszym darem małżeństwa i samym rodzicom przynoszą najwięcej dobra. Z tych to powodów miłość małżonków domaga się od nich, aby poznali należycie swoje zadanie w dziele odpowiedzialnego rodzicielstwa”³¹. Podejmowanie odpowiedzialnego rodzicielstwa wiąże się z dobrym przeżyciem czystości narzeczeńskiej. Kontrolowanie się w dziedzinie płciowości, praca nad poządliwością pozwala przygotować się do pięknego przeżywania współżycia małżeńskiego.

Ostatni etap przygotowania do sakramentu małżeństwa – przygotowanie bezpośrednie – należy zacząć na kilka miesięcy przed ślubem³². Na bezpośrednie przygotowanie do małżeństwa składają się, oprócz tak zwanych kursów dla narzeczonych, także: spotkanie z duszpasterzem w parafii, spotkanie w parafialnej poradni życia rodzinnego oraz dzień skupienia zorganizowany specjalnie dla narzeczonych. Należy podkreślić, że przed zawarciem sakramentu małżeństwa konieczna jest rozmowa z duszpasterzem dotycząca ewentualnych przeszkód co do zawarcia sakramentu, a także spisanie protokołu przedślubnego. Pozytywne przejście przez wszystkie etapy przygotowania wieńczy sakrament małżeństwa jako znak wspólnoty osób zjednoczonych w miłości – *communio personarum*³³.

*

Problem przygotowania do sakramentalnego małżeństwa jest bardzo ważnym zagadnieniem szczególnie dzisiaj. Oddziaływanie wychowawcze w zakresie przygotowania do małżeństwa mają różnorodne środowiska, instytucje

³⁰ Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym* „*Gaudium et spes*”, Poznań: Pallottinum 1986, s. 579.

³¹ P a w e ł VI, Encyklika *Humanae vitae*, nr 10.

³² Por. J a n P a w e ł II, Adhortacja *Familiaris consortio*, nr 66.

³³ Por. J. N a g ó r n y, *Płciowość – miłość – rodzina*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2009, s. 241.

szkolne i pozaszkolne, także media. Jednakże najważniejszą rolę powinna odegrać w tym przygotowaniu rodzina oraz Kościół. Rola rodziny w zakresie wychowania człowieka i przygotowania do pełnienia ról małżeńsko-rodzicielskich nigdy nie może być przeceniona. Także nieoceniona jest rola Kościoła. Dopiero całość podejmowanych działań wychowawczych może przynieść oczekiwane rezultaty w postaci udanego małżeństwa. Szczególnie mocno należy podkreślić właściwe wypełnianie zadań wychowawczych w okresie dziecięcym. Młodość to już ostatni etap przygotowania do sakramentalnego małżeństwa.

Rola kapłanów oraz osób prowadzących kursy nie powinna się ograniczać jedynie do przekazu samej teorii, ale powinni oni także prezentować przykłady, angażować uczestników do czynnego udziału w kursach oraz zachęcać ich do rozmów na konkretne tematy dotyczące ich wspólnej przyszłości. Takie działanie pedagogiczne może przynieść oczekiwane rezultaty w postaci udanego małżeństwa. Wszystko to jednak nie może i nie jest w stanie zastąpić podstawowych celów wychowawczych, jeśli w okresie dziecięcym i młodzieńczym właściwe wychowanie zostanie zaniedbane.

Przemiany zachodzące w świecie przynaglają do podjęcia nieustannych badań i opracowań dotyczących danego zagadnienia, by dać jak najlepsze narzędzia w przygotowaniu młodych do wspólnego, szczęśliwego życia w sakramentalnym związku.

BIBLIOGRAFIA

- B a k i e r a L., S t e l t e r Ż.: Leksykon psychologii rozwoju człowieka, t. I, Warszawa: Wydawnictwo Difin SA 2011.
- B r a u n - G a ł k o w s k a M.: Miłość aktywna. Psychiczne uwarunkowania powodzenia małżeństwa, Warszawa: Wydawnictwo PAX 1980.
- B r a u n - G a ł k o w s k a M.: Psychologia domowa, Lublin: Wydawnictwo KUL 2008.
- G r a b o w s c y M.W., N i e m y s c y A.M., W o ł o c h o w i c z o - w i e M.P.: Zanim wybierzesz. Przygotowanie do życia w rodzinie – podstawy wychowania seksualnego, Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN 1998.
- G u r b a E.: Wczesna dorosłość, w: Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka, red. B. Harwas-Napierała, J. Trempała, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2006, s. 202-229.

- J a n P a w e ł II: Adhortacja apostolska *Familiaris consortio*, 22.11.1981.
- J a n P a w e ł II: Homilia podczas spotkania z młodzieżą na placu Adama Mickiewicza, Poznań 3.06.1997, w: Jezus Chrystus wczoraj, dziś i na wieki: Jan Paweł II w Polsce 31 maja-10 czerwca 1997 roku, „L'Osservatore Romano” s. 45-47.
- J a n P a w e ł II: List do Rodzin, 2.02.1994.
- Jan Paweł II dzień po dniu. Ilustrowane Kalendarium Wielkiego Pontyfikatu 1978-2005, oprac. G. Turowski, J. Sosnowska, Kraków: Wydawnictwo Biały Kruk 2005.
- Konferencja Episkopatu Polski: Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich I, Katowice: Księgarnia św. Jacka 1994, s. 92-98.
- K o s t r u b i e c B.: Wartość psychoprolaktyczna instytucji narzeczeństwa, w: (Roz)czarowanie? Miłość i związki uczuciowe we współczesnym społeczeństwie, red. W. Muszyński, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek 2009, s. 132-143.
- K r ó ł T.: Wędrując ku dorosłości, Kraków: Wydawnictwo Rubikon 2009.
- M e i s s n e r K., S u s z k a B.: Nas dwoje i... Rozmowy z narzeczonymi i młodymi małżeństwami, Poznań: Wydawnictwo Fundacja „Głos dla Życia” 1999.
- N a g ó r n y J.: Płciowość – miłość – rodzina, Lublin: Wydawnictwo KUL 2009.
- N i k i t o r o w i c z J.: Funkcja kulturowa współczesnej rodziny podstawą i szansą kreowania tożsamości międzykulturowej jako wyzwania XXI wieku, w: Pedagogika rodziny na progu XXI wieku, rozwój, przedmiot, obszary refleksji i badań, red. A.W. Janke, Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne Akapit 2004, s. 117-131.
- P a w e ł VI: Encyklika *Humanae vitae*, 25.07.1968.
- P i e r s k a ł a R.: Współczesne zwyczaje i obrzędy związane z zawieraniem małżeństwa, w: Księga Pamiątkowa dedykowana Księdzu Profesorowi Jerzemu Stefańskiemu w 70. rocznicę urodzin, red. M. Olczyk, W. Radecki, Gniezno: Wydawnictwo Gaudentinum 2010, s. 407-434.
- P ó ł t a w s k a W.: Prawidłowy start, w: Miłość, małżeństwo, rodzina, red. F. Adamski, Kraków: Wydawnictwo WAM 1988, s. 21-71.
- P ó ł t a w s k a W.: Przygotowanie do małżeństwa, Kraków: Wydawnictwo WAM 1997.
- P r z e t a c z n i k - G i e r o w s k a M., W ł o d a r s k i Z.: Psychologia wychowawcza, t. II, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 1994.
- P u l i k o w s k i J.: Zakochanie... i co dalej?, Częstochowa: „Pomoc” Wydawnictwo Misjonarzy Krwi Chrystusa 2011.
- Rada do spraw Rodziny Konferencji Episkopatu Polski: Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin, Warszawa: Fundacja Vita Familiae 2003.
- R e g u l s k a A.: Wartość czystości seksualnej, analiza etyczno-pedagogiczna, Tychy: Wydawnictwo Maternus Media 2007.
- S e m e n Y.: Duchowość małżeńska według Jana Pawła II, przeł. S. Filipowicz, Poznań: Wydawnictwo Święty Wojciech 2011.

- Sobór Watykański II: Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, 7.12.1965, w: Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, Poznań: Pallottinum 1986, s. 576-591.
- S p ę t a n a J.: Wokół kondycji egzystencjalnej współczesnego człowieka. O potrzebie poradnictwa egzystencjalnego zorientowanego na pomoc w zakresie wskazywania sensu życia, w: Rodzina – młodzież – dziecko. Szkice z teorii i praktyki pomocy psychopedagogicznej i socjalnej, red. M. Piorunek, J. Kozielska, A. Skowrońska-Pućka, Poznań: Wydawnictwo UAM 2013, s. 489-511.
- S u g i e r E.: Małżeństwo w świetle pozapaństwowych przepisów prawnych. Przygotowanie, jego trwałość, potomstwo, t. I: Kościół Katolicki, Koszalin: Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej 1997.
- S y c z e w s k i T.: Narzeczeństwo, w: Encyklopedia katolicka, t. XIII, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2009, s. 769.
- T r u j i l l o A.L.: Przygotowanie do sakramentu małżeństwa, w: W trosce o dobro małżeństwa i rodziny, red. M. Brzeziński, Lublin: Wydawnictwo KUL 2010, s. 175-205.
- Z b u r z y c k a E.: Narzeczeństwo, małżeństwo, rodzina, rozwód?, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne GWP 1993.
- Z i ó ł k o w s k a B.: Okres wczesnej dorosłości. Jak rozpoznać potencjał młodych dorosłych, w: Psychologiczne portrety człowieka, red. A.I. Brzezińska, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne 2005, s. 423-468.

YOUTH – THE STAGE OF PREPARATION FOR THE SACRAMENT OF MARRIAGE

S u m m a r y

The last decade is the time of numerous cultural changes, globalization of societies and development of technology. Considering the new challenges of civilization the younger generation often has difficulty defining their own way of life. Every person, especially a young one, makes many choices. Among them is the decision about the common life with another person. Pedagogy cannot remain indifferent to the issue of educating young people to cultivate the traditional Christian model of family life. Hence it is important to identify engagement as the period prior to the conclusion of sacramental marriage. More and more young people are shifting from the stage of friendship immediately to the role of spouses. Blessed John Paul II shows the three stages of preparation for the sacrament of marriage: closer, further and more direct one. It is worth undertaking these issues in order to lead to the development of specific indications of youth and bride couples that will help them to spend their future life in peace and harmony.

Key words: youth, engagement, marriage, preparation for marriage, stages of preparation for the sacrament of marriage.

MŁODOŚĆ ETAPEM PRZYGOTOWANIA DO SAKRAMENTALNEGO MAŁŻEŃSTWA

S t r e s z c z e n i e

Ostatnie dziesięciolecia to czas licznych przemian kulturowych, globalizacji społeczeństw, a także rozwoju technologii. Młode pokolenie wobec nowych wyzwań cywilizacyjnych często ma trudności z określeniem własnej drogi życiowej. Każdy człowiek, szczególnie młody dokonuje wielu wyborów. Wśród nich jest decyzja o wspólnym życiu u boku drugiej osoby. Pedagogika nie może pozostać obojętna na wychowanie młodzieży do pielęgnowania tradycyjnego, chrześcijańskiego modelu życia rodzinnego. Stąd ważne jest wskazanie narzeczeństwa jako okresu poprzedzającego zawarcie sakramentalnego małżeństwa. Coraz częściej młodzi ludzie przechodzą z etapu relacji koleżeńskich od razu do roli małżonków. Błogosławiony Jan Paweł II wskazuje trzy etapy przygotowania do sakramentu małżeństwa: bliższe, dalsze i bezpośrednie. Warto podejmować te kwestie, aby doprowadzić do wypracowania konkretnych wskazań dla młodzieży i narzeczonych, które pomogą im spędzić przyszłe życie w zgodzie i harmonii.

Słowa kluczowe: młodość, narzeczeństwo, małżeństwo, przygotowanie do małżeństwa, etapy przygotowania do sakramentu małżeństwa.